

l'Abellerol

Primers resultats del programa PERNIS

Aquest article mostra els primers resultats del PERNIS, la xarxa de seguiment de la migració postnupcial de rapinyaires i altres ocells planadors a Catalunya. El 2003 va ser l'any pilot del projecte en el qual es va posar a punt a la metodologia de cens i el 2004 ha donat els primers resultats gràcies a la participació de 18 estacions de seguiment. S'han comptabilitzat 2.538 individus de 23 espècies i es perfilen els primers patrons de pas pels diferents punts del territori.

Jordi Trullols

L'estiu de 2003 es va iniciar el projecte PERNIS amb l'objectiu de conèixer les característiques del pas postnupcial de rapinyaires i altres ocells planadors (cigonyes i grues) que travessen el territori català, així com determinar qui-

nes rutes migratòries utilitzen i les tendències poblacionals que tenen al llarg dels anys.

L'any 2003, l'any pilot del projecte, van participar 11 estacions de seguiment. El 2004 se li van sumar 10 estacions i en van deixar de funcionar 3,

de manera que actualment la xarxa està formada per un total de 18 estacions.

En total es van censar 2.538 individus de 23 espècies diferents. Les espècies més abundants van ser, per ordre decreixent: l'Aligot vesper *Pernis apivorus*, la Cigonya blanca *Ciconia ciconia*, l'Esparver *Accipiter nisus*, el Xoriguer

Francesc Llomona

Sumari

Editorial

El programa PERNIS 2

Notícies..... 3

- L'Anuari d'Ornitologia es vol posar al dia
- Seguiment d'ocells a la ciutat de Barcelona
- Obituari: Secundino Gallego Trigo (1928-2005)

Primers resultats del programa PERNIS 4

Treballar com a ornitòleg a Amèrica. L'exemple del Viri de cap negre 9

Novetats avifaunístiques

Crònica Ornitològica
Gener – Abril 2005 12

Novetats bibliogràfiques

- *Els ocells de la Plana de Lleida*.. 14
- *Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status* 15

Agenda 16

comú *Falco tinnunculus*, l'Arpella vulgar *Circus aeruginosus*, l'Àguila marcenca *Circaetus gallicus*, l'Aligot comú *Buteo buteo* i l'Àguila calçada *Hieraaetus pennatus*. Entre les observacions d'espècies més interessats cal esmentar el Falcó cama-roig *Falco vespertinus*, l'Esparver d'espallles negres *Elanus caeruleus* i l'Esmerla *Falco columbarius*.

l'Abellerol

Butlletí de contacte del
Institut Català d'Ornitologia

núm. 25
estiu 2005

Comitè Editorial
Raül Aymí
Gabriel Gargallo

Responsables de seccions
David Bigas, Ricard Gutiérrez,
Carles Barriocanal

Col·laboradors
Oriol Baltà
Santi Guallar
Ricard Gutiérrez
Sergi Herrando
Manel Puigcerver

Disseny i maquetació
Lluc Julià

Edita
Institut Català d'Ornitologia
Museu de Zoologia
Passeig Picasso, s/n
08003 Barcelona
Tel.: 93 319 42 79

C/ Girona, 168, ent. 5a
08037 Barcelona
Tel.: 93 458 78 93

Correu electrònic: ico@ornitologia.org
Pàgina web: www.ornitologia.org

L'Institut Català d'Ornitologia (ICO) és una entitat constituïda amb la finalitat de promoure l'estudi i seguiment de les poblacions d'ocells que nien, migren o hivernen a Catalunya, així com de fomentar la seva conservació.

© 2005 Institut Català d'Ornitologia
Dipòsit Legal: 12371-01
ISSN: 1579-3400
Fotomecànica: Aura Digit
Impressió: Gràfiques Barceloneta

Les opinions dels autors de les col·laboracions que apareixen en aquest butlletí corresponen exclusivament al seu criteri personal, excepte les que siguin en el seu caràcter de directius de l'ICO.

EDITORIAL

El programa PERNIS

Aquest volum de l'Abellerol presenta el primer informe del projecte PERNIS. Es tracta d'un nou programa de seguiment de l'ICO destinat a obtenir informació sobre el pas de rapinyaires i altres ocells planadors a Catalunya, tant de les seves rutes migratòries i fenologia com de les seves variacions interanuals. Aquest programa s'inscriu dins del conjunt de projectes de monitoreig que l'ICO vol establir de cara a tenir informació detallada de totes les espècies d'ocells presents a casa nostra i que en el pròxims anys s'espera ampliar.

A diferència d'altres països o àrees geogràfiques on el pas d'ocells planadors conflueix en el que es coneix com a colls d'ampolla i on es reuneixen milers d'aus en pas (Falsterbo, Gibraltar, Bösfor, etc.) a Catalunya no hi ha constància que aquest fenomen es manifesti en quantitats tan excepcionals. No obstant això, hi ha un pas regular i important per a molts planadors, i també evidències que indiquen l'existència d'estratègies migratòries distintes segons les espècies. Alguns rapinyaires com l'arpella sembla que tenen un pas concentrat per la franja litoral, mentre d'altres com l'àguila marcenca migren amb major quantitat per l'interior i es canalitzen a través d'algunes valls, com la del Segre.

El projecte PERNIS neix de l'interès comú de diversos estudiosos de la migració de rapinyaires de treballar plegats per conèixer millor aquest fenomen. Així, després d'un primer any pilot el 2003, es posa definitivament en marxa el 2004 amb 18 estacions i un total de 32 col·laboradors que han censat 2.538 ocells. És evident que cal implicar molta més gent en aquest projecte, sobretot a les comarques de ponent, centre i sud de Catalunya. Només amb un nombre important d'estacions es podrà interpretar amb cura el fenomen de la migració i els punts calents del pas.

Des de l'ICO es vol apostar fort per a què el PERNIS passi a ser un dels projectes de seguiment més importants de l'entitat. Més enllà dels coneixements que ens pugui aportar, cal recordar que els ocells planadors, per la seva envergadura, pateixen una problemàtica específica a causa de l'alta mortalitat per col·lisions amb línies elèctriques, així com en la incidència real, però encara força desconeguda, amb els aerogeneradors dels parcs eòlics. És evident que la informació que pugui recollir el PERNIS en els pròxims anys pot ser cabdal per poder prendre mesures de conservació i establir uns criteris de planificació del territori a l'hora d'implantar infraestructures energètiques o de qualsevol altra mena que puguin incidir negativament en la migració dels ocells.

Confiam que aquest primer informe serveixi d'estímul per a què moltes més persones s'animin a participar al PERNIS i que en pocs anys puguem disposar d'una xarxa d'estacions ben representada per tot el territori. Ànims, només calen 10 matins a l'any i una mica de paciència per ser un *guaita del cel!*

NOTÍCIES

Seguiment d'ocells a la ciutat de Barcelona

Per encàrrec de l'Ajuntament de Barcelona, l'Institut Català d'Ornitologia i la Universitat de Barcelona participen conjuntament en un projecte de seguiment dels ocells d'aquesta ciutat. Aquest projecte es fonamenta en la xarxa d'itineraris SOCC que hi ha al municipi de Barcelona, i que hores d'ara consta ja de 8 transectes de 3 km, i consisteix bàsicament en l'elaboració d'una sèrie d'índexs que serveixin per poder valorar com evoluciona al llarg dels anys l'avifauna de la ciutat.

Una de les particularitats més notables dels SOCCs a la ciutat de Barcelona és que només es poden realitzar els censos els

diumenges i festius, quan l'activitat humana és prou baixa per poder fer els comptatges. Això limita força els dies disponibles, però la varietat i quantitat d'ocells de la ciutat és més que suficient per fer que els censos puguin arribar a ser tan agraiats com en qualsevol altre lloc. L'ocell més abundant a Barcelona durant la temporada de nidificació de 2004 ha estat el Colom domèstic seguit pel Falciot negre, el Pardal comú, el Gavià argentat i la Cotrreta de pit gris. A la primavera, la mitjana d'espècies autòctones detectades per itinerari ha estat de 20 (mitjana catalana = 35), mentre que a l'hivern ha estat de 23 (mitjana catalana = 29).

L'Anuari d'Ornitologia es vol posar al dia

En els pròxims mesos estarà disponible l'Anuari d'Ornitologia de Catalunya 2001. Per tal de solucionar l'endarreriment crònic d'aquesta publicació el proper volum aplegarà les dades de quatre anys (2002-2005) i s'espera publicar-lo l'estiu de 2006.

Durant aquest mes d'agost està previst que es pugui distribuir l'Anuari d'Ornitologia de Catalunya 2001. No es cap secret que l'Anuari és actualment un dels projectes de l'ICO que pateix un problema crònic pel que fa a l'endarreriment que ha acumulat durant els darrers anys. Això ha estat conseqüència, d'una banda, a la feina acumulada per l'atles dels ocells nidificants i, per l'altra, al retard en la recepció de la informació de cada any. En un intent per solucionar aquesta problemàtica s'ha decidit realitzar un volum on es compili la informació del període 2002-2005 (4 anys) que hauria d'estar finalitzat durant l'estiu de 2006. És evident que això suposa un esforç molt important per a tothom i que caldrà lliurar les dades amb uns terminis que seran improrrogables. Així, les dades del període 2002-2004 hauran d'estar lliurades abans de l'1 d'octubre d'aquest any. Per a les dades de 2005 la data límit és l'1 de febrer de 2006. Donat que s'ha publicat recentment l'Atlas dels ocells nidificants de Catalunya 1999-2002, a partir d'ara només es consideraran les dades de reproducció que suposin alguna novetat respecte a aquesta obra.

Obituari: Secundino Gallego Trigo (1928-2005)

El passat dia 20 de juny de 2005 va morir a Barcelona Secundino Gallego Trigo als 76 anys. Nascut el 1928 a Otero del Rey (Lugo) va treballar com a bidell a la Facultat de Biologia de la Universitat de Barcelona, on va exercir el càrrec de conservador del museu de Zoologia d'aquesta Facultat. Es va fer famós arran de la seva participació durant els anys seixanta al programa televisiu "Las diez de últimas" que presentava José Luis Pécker a Televisión Española i en el qual va mostrar els seus extensos coneixements ornitològics. Posteriorment va participar de forma regular en diversos mitjans de comunicació on va tenir un paper destacat en la difusió de l'ornitologia. L'any 1970 va publicar el llibre "Aves indígenas de España" editat per l'editorial Hispano Europea.

Durant molts anys (més de 20) ha col·laborat activament en diversos equips de recerca de la Universitat de Barcelona i, en especial, en l'equip de José Domingo Rodríguez Teijeiro i Manel Puigcerver sobre diversos aspectes de la biologia, ecologia i comportament de la guatlla *Coturnix coturnix*. Destaquen en aquest terreny les seves 50 publicacions a revistes científiques i de divulgació (35 a revistes nacionals i 15 a revistes internacionals) i 10 col·laboracions en llibres (7 nacionals i 3 internacionals). Amb el seu traspass desapareix un dels pocs personatges que van divulgar l'ornitologia cinquanta anys enrere quan aquesta disciplina no era ni de bon tros tan popular com en els temps actuals, i que deixava, com deia molt sovint, "que el camp em parli". Descansi en pau.

PROGRAMA PERNIS

Primers resultats del programa PERNIS

Aquest informe mostra els primers resultats del programa PERNIS, la xarxa de seguiment de la migració postnupcial de rapinyaires i aus planadores a Catalunya. El 2003 va ser l'any pilot del projecte en el qual es va posar a punt a la metodologia de cens i el 2004 ha donat els primers resultats, gràcies a la participació de 18 estacions de seguiment.

L'estiu de 2003 es va iniciar el projecte PERNIS amb l'objectiu de conèixer les característiques del pas postnupcial de rapinyaires i altres ocells planadors (cigonyes i grues) que travessen el territori català, així com determinar quines rutes migratòries utilitzen i les tendències poblacionals que tenen al llarg dels anys. Per si no n'hi hagués prou amb l'interès intrínsec del coneixement d'aquests processos, les aplicacions potencials d'aquest projecte poden arribar a ser molt rellevants en un futur no massa llunyà. Sense pretendre entrar ara en el debat, és evident que la necessitat d'un planejament ordenat del territori requereix d'aquest coneixement, per exemple, de cara a la implantació d'una xarxa de parcs eòlics respectuosa amb aquest component de la biodiversitat.

El PERNIS està coordinat des de l'Institut Català d'Ornitologia (ICO) i engloba diversos equips que estan duent a terme el seguiment dins d'una xarxa d'estacions repartides pel territori català. El projecte disposa d'un comitè d'experts (Comitè PERNIS) que vetlla pel seu bon funcionament. Les seves funcions són discutir i decidir qualsevol aspecte que faci referència al projecte, i més concretament a la metodologia, la coordinació, la cessió de dades a tercers, la gestió dels possibles recursos econòmics, etc.

Les estacions del programa PERNIS estan situades en llocs elevats amb un bon camp visual i que siguin susceptibles de ser zones de pas de rapinyaires i altres planadors. El seguiment es realitza un total de 10 dies per tempora-

Fran Trabalon

Figura 1. Localització de les 18 estacions del programa PERNIS en la temporada 2004. L'estació 23 no ha estat considerada en les anàlisis per manca d'un nombre suficient de sessions.

- 1 Cadí
- 2 Volcà d'Aiguanegra
- 3 Canòpolis
- 4 Puig de l'Àliga-Tres Partions
- 5 Turó de la Magarola
- 7 Sant Mateu
- 8 l'Enclusa
- 11 Turó de les Gatoses
- 13 Serra de Ca l'Estragués
- 14 Les Pardines
- 15 Puig de Portugal
- 16 Sant Miquel Girona
- 18 Santuari de Bellmunt
- 19 Tossal Carissols
- 20 Tossal de l'Àliga
- 22 Pi Fustera
- 24 Coll d'Ares

da. S'inicia durant la segona meitat d'agost, data a partir de la qual es comencen a comptabilitzar els caps de setmana que seran objecte de seguiment, fins a la segona meitat d'octubre. El cens es duu a terme des de les 10:00 a les 14:00 hores i es pot fer divendres, dissabte, diumenge o dilluns (preferiblement dissabte). En cada sessió de cens es registren les dades meteorològiques i per a cada observació s'apunta l'hora, l'espècie, nombre d'individus de l'estol i la direcció del vol.

PERNIS 2004

L'any 2003 va ser l'any pilot del projecte amb 11 estacions de seguiment. El 2004 se li van sumar 10 estacions i en van deixar de funcionar 3, de manera que actualment la xarxa està formada per un total de 18 estacions (Figura 1). Cal remarcar que tant el nombre com la distribució de les estacions està encara lluny de ser la desitjable i resulta especialment important incrementar la cobertura a les comarques de ponent, centre i sud del país. Els resultats que es presenten en aquest treball preliminar es basen en la distribució espacial de les espècies més abundants i en la fenologia dins el període d'estudi.

Per obtenir els mapes de distribució i els gràfics de fenologia s'han utilitzat les dades agrupades per espècie. Amb l'objectiu de poder comparar les diferents estacions entre si, en aquelles que presentaven alguna sessió sense fer es va estimar un valor per a cada espècie. Així, per exemple, si la sessió pendent estava entre dues sessions realitzades, es va fer la mitja aritmètica entre l'anterior i la posterior. És evident que aquesta mena de sistemes d'estimació tenen les seves limitacions, però és imprescindible per a una adequada comparació entre les zones. L'estació del coll de Campirme (Pallars Sobirà) no es va incloure en les anàlisis perquè el seguiment es va dur a terme en menys de 7 sessions, per la qual cosa considerem que el total d'estacions operatives el 2004 és de 17. També cal fer un esment especial a l'estació del puig de Portu-

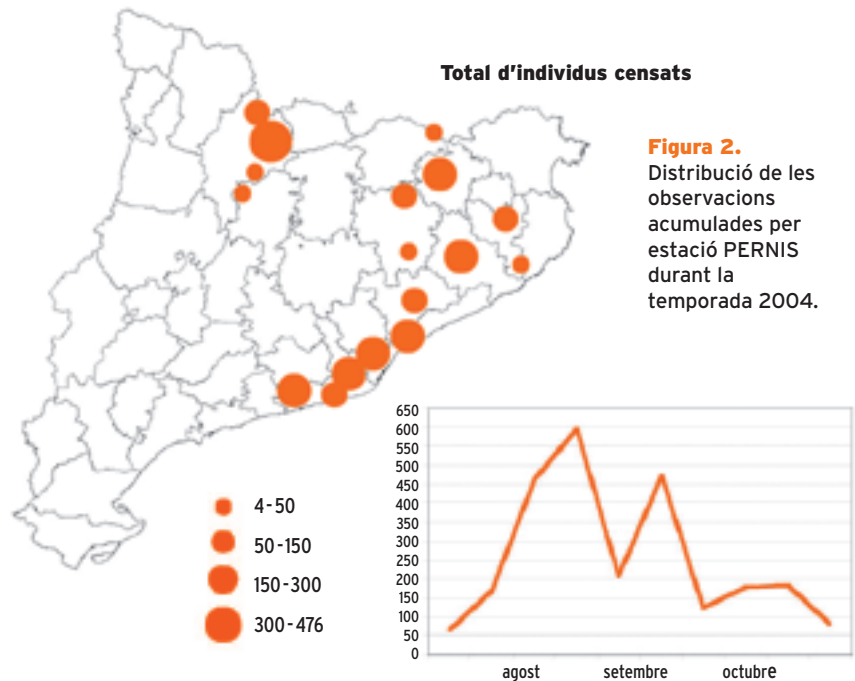

Figura 2. Distribució de les observacions acumulades per estació PERNIS durant la temporada 2004.

gal, en la qual es va haver de variar la seva localització dins el període d'estudi, encara que això no s'ha considerat un impediment per a què sigui descartada de les anàlisis realitzades.

En les 17 estacions es van censar un total de 2.538 individus de 23 espècies diferents (Taula 1). Les espècies més

abundants van ser, per ordre decreixent: l'Aligot vesper *Pernis apivorus*, la Cigonya blanca *Ciconia ciconia*, l'Esparver *Accipiter nisus*, el Xoriguer comú *Falco tinnunculus*, l'Arpella vulgar *Circus aeruginosus*, l'Àguila marcenca *Circaetus gallicus*, l'Aligot comú *Buteo buteo* i l'Àguila calçada *Hieraetus pennatus*. Entre les

Jordi Balmou

La feina de camp del PERNIS consisteix en 10 matins d'observació

PROGRAMA PERNIS **Primers resultats del programa PERNIS**

Espècie	Total
No identificat	85
PERBUT (<i>Pernis-Buteo</i>)	14
FATINA (<i>F. tinnunculus-F. naumanni</i>)	6
<i>Ciconia nigra</i>	3
<i>Ciconia ciconia</i>	458
Accipitridae	53
<i>Pernis apivorus</i>	798
<i>Elanus caeruleus</i>	1
<i>Milvus migrans</i>	17
<i>Milvus milvus</i>	8
<i>Neophron percnopterus</i>	1
<i>Gyps fulvus</i>	32
<i>Circus gallicus</i>	118
<i>Circus sp.</i>	3
<i>Circus aeruginosus</i>	120
<i>Circus cyaneus</i>	1
<i>Circus pygargus</i>	11
<i>Accipiter sp.</i>	1
<i>Accipiter gentilis</i>	15
<i>Accipiter nisus</i>	272
<i>Buteo buteo</i>	104
<i>Hieraaetus pennatus</i>	95
<i>Pandion haliaetus</i>	13
<i>Falco sp.</i>	17
<i>Falco tinnunculus</i>	220
<i>Falco vespertinus</i>	2
<i>Falco columbarius</i>	1
<i>Falco subbuteo</i>	36
<i>Falco eleonora</i>	9
<i>Falco peregrinus</i>	25
Total	2.538

Taula 1. Resultats del PERNIS per espècies en la temporada de cens 2004. Les xifres corresponen als comptatges per al conjunt de les 17 estacions per a les quals s'han pogut fer 7 o més sessions de seguiment. Cal tenir en compte que en les estacions per a les quals hi havia entre 1 i 3 sessions pendents els valors d'aquestes sessions han estat estimats a partir dels de les sessions realitzades (vegeu text principal).

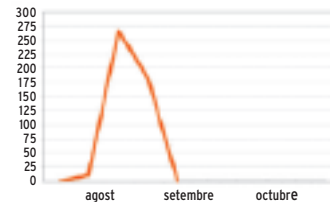
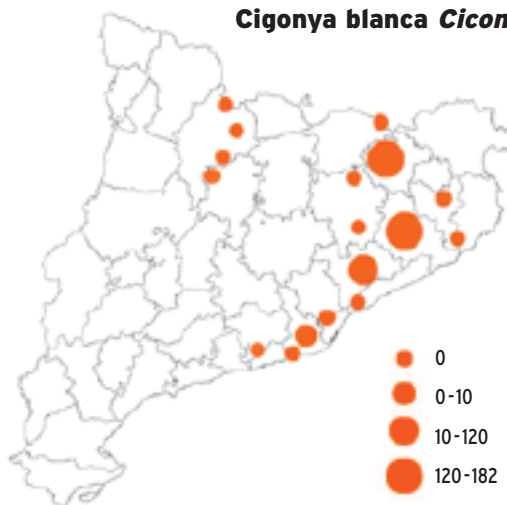
Cigonya blanca *Ciconia ciconia*

Figura 3. Distribució de les observacions de Cigonya blanca en el PERNIS durant la temporada 2004. Aquesta espècie ha concentrat el pas a principis de setembre, especialment per la zona prelitoral.

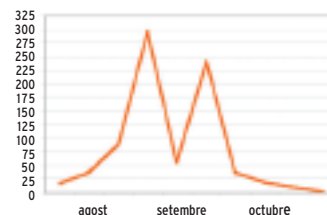
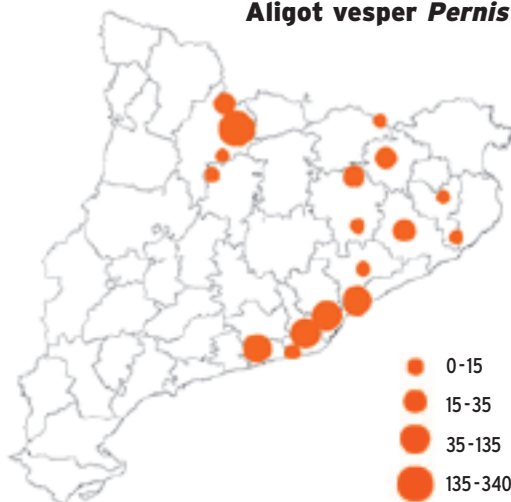
Aligot vesper *Pernis apivorus*

Figura 4. Distribució de les observacions d'Aligot vesper en el PERNIS durant la temporada 2004. Aquesta espècie ha concentrat el pas al setembre i sembla que ha utilitzat indiferentment zones litorals i interiors.

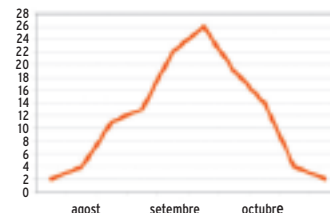
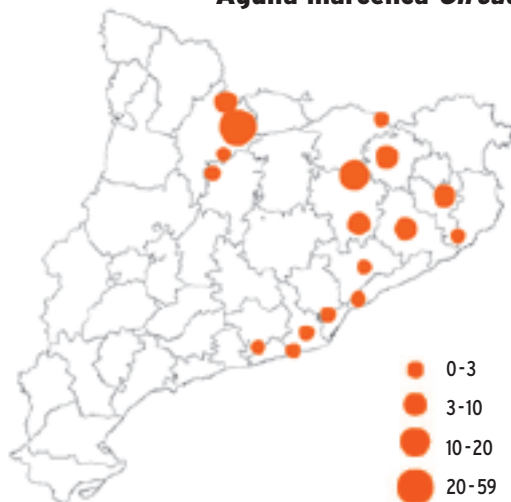
Àguila marcenca *Circus gallicus*

Figura 5. Distribució de les observacions d'Àguila marcenca en el PERNIS durant la temporada 2004. Aquesta espècie ha concentrat el pas durant tot el mes de setembre, bàsicament per l'interior del país.

Àguila marcenca
Circus gallicus

observacions d'espècies més interessants cal esmentar el Falcó cama-roig *Falco vespertinus*, l'Esparver d'espalles negres *Elanus caeruleus* i l'Esmerla *Falco columbarius*. Pel que fa a la mida dels estols, es poden remarcar els casos de 182 Cigonyes blanques al volcà d'Aiguanegra o els 70 Aligots vespers al Cadí, totes dues dades el mateix dia, el 4 de setembre.

Les dades obtingudes durant la campanya PERNIS 2004 aporten les primeres dades sobre les rutes de migració postnupcial de rapinyaires i altres planadors a Catalunya. Les dades que es mostren en aquest primer informe són molt preliminars, però serveixen per intuir uns primers patrons que val la pena remarcar. D'una banda, hi ha una clara concentració d'observacions a les estacions properes a la costa central i en algunes de l'interior (Figura 2). És molt interessant la comparació entre els valors de les estacions de la costa central catalana respecte a l'estació del puig de Portugal, a la Costa Brava, els quals suggereixen que l'intens pas detectat a la costa central no provindria del terç nord del litoral català. D'altra banda, i pel que fa a les estacions de muntanya, aquelles que miren a valls amples semblen més favorables que no pas les que estan encabides enmig de les serres, donant suport a la hipòtesi que les grans valls canalitzen les principals rutes de pas. La comparació entre les estacions del Cadí (que mira cap a la vall del Segre) i les estacions de Pardines, el tossal de l'Àli-

Arpella *Circus aeruginosus*

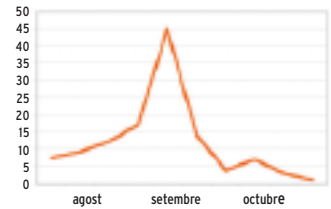
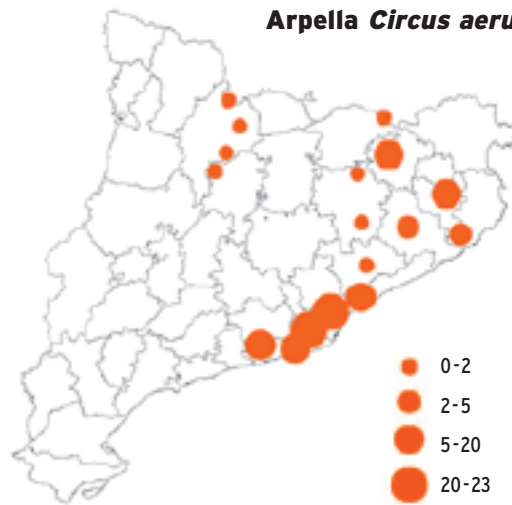

Figura 6. Distribució de les observacions d'Arpella en el PERNIS durant la temporada 2004. Aquesta espècie ha concentrat molt el pas al setembre, per la zona de la costa i, en menor quantitat, pel prelitoral.

Esparver *Accipiter nisus*

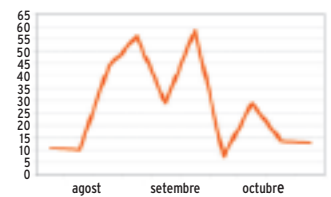
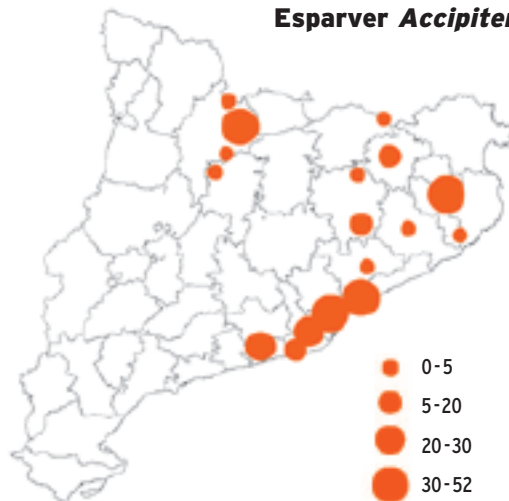

Figura 7. Distribució de les observacions d'Esparver en el PERNIS durant la temporada 2004. Aquesta espècie ha mantingut el pas durant tota la temporada, tot baixant una mica a l'octubre. Sembla que utilitza indiferentment la costa i l'interior.

Aligot comú *Buteo buteo*

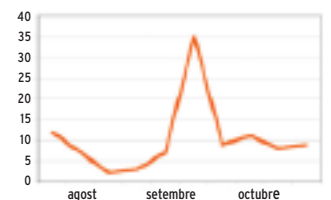
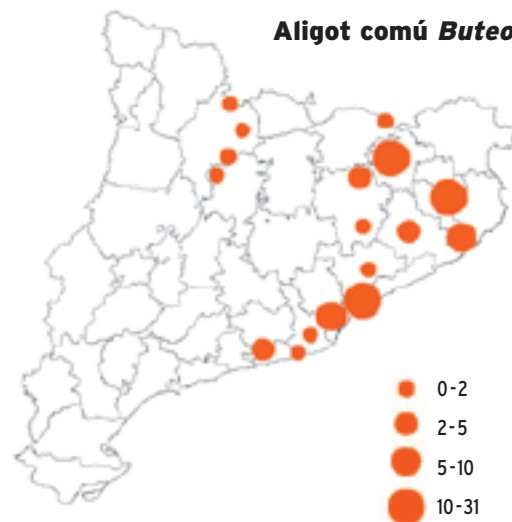

Figura 8. Distribució de les observacions d'Aligot comú en el PERNIS durant la temporada 2004. Aquesta espècie ha concentrat molt el pas entre setembre i octubre, per bé que el percentatge d'individus vistos a l'agost ha estat relativament alt.

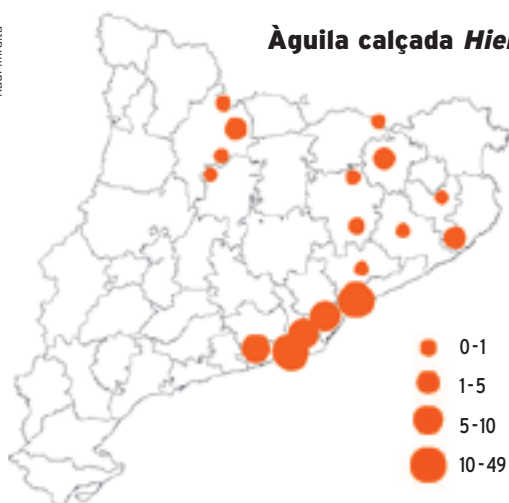
Raül Miralta

PROGRAMA PERNIS **Primers resultats del programa PERNIS**

Àguila calçada
Hieraetus pennatus

Raul Miralles

Àguila calçada *Hieraetus pennatus*

Figura 9. Distribució de les observacions d'Àguila calçada en el PERNIS durant la temporada 2004. Aquesta espècie ha concentrat el pas a l'octubre i per la zona costanera.

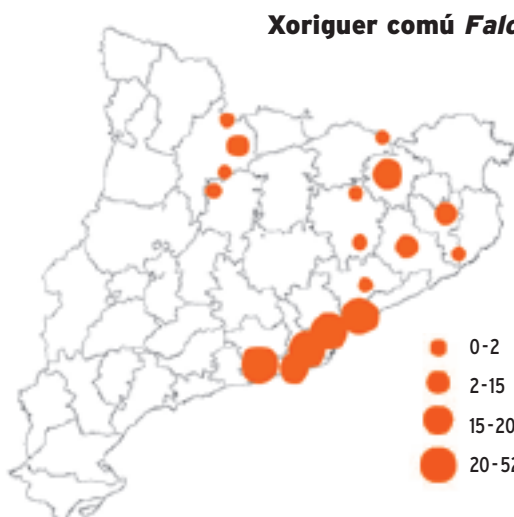
ga i el tossal de Carrissols (properes, però sense visibilitat sobre aquesta vall principal), així ho fan entreveure.

Pel que fa a la fenologia, els primers resultats (Figures 3-10) indiquen el pas de rapinyaires i planadors es produeix durant tot el període d'estudi, tot i que amb grans variacions segons les espècies. Potser l'espècie que ha quedat menys ben coberta és el Xoriguer comú, per al qual el pas s'ha concentrat a finals del període i no s'ha arribat a copsar una clara corba descendent (Figura 10). A nivell específic, les figures 3-10 mostren la distribució i fenologia de les observacions de les 8 espècies més abundants en el PERNIS de 2004.

Participació en el projecte

El PERNIS és possible gràcies a la inestimable col·laboració de tots els seus participants. La taula del costat mostra les estacions i col·laboradors que han participat durant la temporada de cens de l'any 2004. El PERNIS rep el suport del Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa, Parc Natural del Cadí-Moixeró, Parc Natural Garraf i Parc de Collserola, així com de la Fundació Territori i Paisatge. Un agraïment molt especial a tots ells. Per participar en el projecte heu de posar-vos en contacte amb el seu coordinador: Oriol Baltà info@ornitologia.org / 93 4587893.

SERGI HERRANDO & ORIOL BALTÀ

Xoriguer comú *Falco tinnunculus*

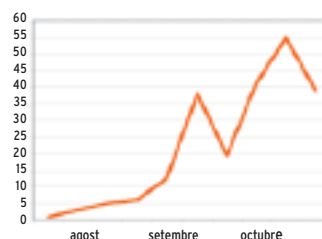

Figura 10. Distribució de les observacions de Xoriguer comú en el PERNIS durant la temporada 2004. Aquesta espècie ha augmentat el pas fins a l'octubre i no s'entreu una davallada clara dins el període de mostratge.

Codi	Nom de l'estació	Responsables
1	Cadí	Jordi Dalmau, Jordi Nicolau i Lluís Miquel Martí
2	Volcà d'Aiguanegra	Fran Trabalón
3	Canòpolis	Rodrigo del Amo i Joan Bertran
4	Puig de l'Àliga-Tres Partions	Marc Peris, Cisco Guasch, Xavier Bayer, Humbert Salvadó i Pere-Xavier Albornà
5	Turó de la Magarola	Francesc Llimona, Dani Díaz i Jordi Ponce
7	Sant Mateu	Jordi Sala
8	L'Enclusa	Josep M ^o Prat, Josep M ^o Puig, Martí Rodríguez, Pere Baucells, Pere Cortinas i Roger Jutglar
11	Turó de les Gatoses	Alfons Delgado, Quim Vilagran, Joan Ventura i Núria Simon
13	Serra de Ca l'Estragués	Javier Mendoza
14	Les Pardines	Jordi Dalmau, Jordi Nicolau, Ann Matschke i Carles Ripoll
15	Puig de Portugal	Carlos Álvarez
16	Sant Miquel Girona	Ponç Feliu i Enric Fàbregas
18	Santuari de Bellmunt	Andrés García i Ramon Prat
19	Tossal Carissols	Fermí Sort
20	Tossal de l'Àliga	Roger Sanmartí
22	Pi Fustera	Ferran Arenas
23	Coll de Campirme	Mar Balagué i Maria Pou
24	Coll d'Ares	Manel Dinarès

REPORTATGE

Treballar com a ornitòleg a Amèrica. L'exemple del Viri de cap negre

Treballar com a ornitòleg a l'estranger i, més encara, en un altre continent, probablement ha estat un dels somnis de molts dels aficionats als ocells. En aquest reportatge el nostre company Santi Guallar explica la seva experiència a Amèrica, on ha col·laborat en diversos treballs de recerca.

Voluntaris, interins, anelladors, assistents de camp per a projectes de doctorat i màster, tècnics de camp per a estudis de conservació d'espècies amenaçades, buscadors de nius. Aquests són alguns exemples de les diferents demandes de treball que apareixen anunciades a les pàgines web de, entre d'altres, consultories ambientals, universitats i organitzacions dedicades a l'estudi i conservació de la natura, sobretot, als Estats Units. No obstant això, la Cornell University publica periòdicament a través d'internet (www.birds.cornell.edu) un resum de l'actualitat en el mercat laboral ornitològic que amplia enormement la quantitat de sol·licituds que els investigadors reben, i, viceversa, la diversitat i quantitat de feines que els ornitòlegs poden sol·licitar.

L'experiència que es pot aplegar i les activitats en què es pot participar a través d'aquestes feines van més enllà de les expectatives de l'ornitòleg que treballa només al nostre país. Els recursos materials i econòmics que disposen els projectes d'estudi als Estats Units permeten assolir resultats "en gran format". Però no és la mida dels seus projectes el que realment ens interessa com a ornitòlegs, sinó la quantitat de tècniques i mètodes de treball que fan servir diferents als nostres o, encara més important, que no es coneixen aquí. El contacte amb altres formes de fer i veure, com sempre, enriqueix i dóna perspectiva i un sentit crític molt valuós per millorar tot allò

L'autor en una campanya d'anellament a Mèxic.

a què estem acostumats. Alguns exemples són: les mesures per evitar baixes anellant, la datació per mitjà de l'ossificació cranial, la utilització sistemàtica de pistes comportamentals per trobar nius, o la captura selectiva d'individus (*target-netting*).

Voluntariats i interinatges

Una de les modalitats de treball amb més demanda i oferta - encara que això ens costi de creure - són els voluntariats. Contràriament al que suggereix

el nom, els voluntaris gairebé sempre reben uns diners que cobreixen les despeses de manutenció, de vegades se'ls proporciona un ajut per pagar almenys part de les despeses de desplaçament i sovint s'atorga un no sempre modest salari. En aquest sentit, els projectes a Amèrica Central i del Sud són els més beneficiats: no només es nodreixen totalment de voluntaris, sinó que l'allau de sol·licituds que reben els seus responsables fa extraordinàriament difícil accedir-hi. Als volun-

REPORTATGE Treballar com a ornitòleg a Amèrica. L'exemple del Viri de cap negre

taris se'ls exigeix que es comprometin durant un període mínim que sol ser d'un mes. La manca d'un contracte formal fa innecessari un visat de treball, encara que hi ha excepcions.

Sense l'entusiasme i la participació dels voluntaris no es podrien dur a terme molts projectes de gran interès. Els avantatges per als voluntaris són diversos: adquisició d'experiència en tècniques i mètodes d'estudi molt nombrosos i sovint capdavanters, coneixement directe del treball i l'estudi de la natura per als novells, accés a un mercat laboral restringit, possibilitat de viure a escenaris naturals lluny de la civilització, fer *bimbos* increïbles i viatjar a baix preu i sense ser només un turista. Un exemple, extrapolable a casa nostra, dels fruits que pot arribar a donar el treball voluntari és l'*Atles d'ocells nidificants de Catalunya*, el qual ens ha permès a molts dels col·laboradors augmentar els nostres coneixements i experiència i, el més important, contribuir a una obra de gran riquesa i aplicabilitat.

Els interinatges, en el món de l'ornitologia, són l'equivalent dels llocs per a becaris a les empreses. Algunes organitzacions que posseeixen instal·lacions permanents en àrees naturals realitzen projectes *in situ* pels quals empen personal temporal, els interins. L'interí rep allotjament gratuït i un sou d'uns 600 \$ per a les seves despeses de manutenció, habitualment a canvi de comprometre's per 6 mesos. Institucions com ara el Klamath Observatory o el Point Reyes Bird Observatory en principi recluten ornitòlegs novells per formar-los, però a la pràctica solen triar sol·licitants amb força experiència.

Interinatges i voluntariats constitueixen bons accessos al mercat de treball ornitològic a Amèrica. Proporcionen les referències i el coneixement de primera mà de l'avifauna del Neàrtic que qualsevol entitat de recerca vol trobar als currículums.

Els treballs amb contracte. El projecte Black-capped Vireo

La demanda i diversificació dels treballs sota contracte és molt gran, des

Santi Guallar

Exemplar adult de Viri de cap negre.

de llocs que requereixen poca especialització i experiència fins a càrrecs de director executiu. Tots tenen en comú, però, que requereixen visat de treball l'obtenció del qual passa per un seguit de tràmits que es prolonguen durant setmanes, complicacions que la majoria dels centres investigadors no volen travessar i que són un altre handicap més per aconseguir una feina com a estranger.

Probablement una bona oportunitat pels anelladors d'aconseguir un treball sota contracte sense haver passat per un interinatge o voluntariat és el programa de monitoratge MAPS (Monitoring Avian Productivity and Survivorship; projecte homòleg al nostre SYLVIA) dut a terme des de l'Institute of Bird Populations. El sou està als voltants dels 1100 \$ i inclou l'allotjament.

Serveixi a tall d'exemple del que pot ser una feina de camp el projecte d'estudi de la biologia del Viri de cap negre *Vireo atricapillus* a les muntanyes Wichita al sud d'Oklahoma. Aquest és un projecte molt veterà –té uns 17 anys-

que es va posar en marxa en el moment en què aquest passeriforme va entrar en el llistat federal d'espècies en perill d'extinció. Als Estats Units quan una espècie es declara en perill rep protecció immediata que s'estén als llocs on habita, i també fons federals per al seu estudi i per a la seva conservació i recuperació. En el cas del Viri de cap negre en primer lloc es van establir les causes del seu declivi (parasitisme per *Molothrus ater*, ictèrid molt abundant de les planes i pastures d'Amèrica del Nord, que pon els seus ous als nius d'altres passeriformes) i es van prendre les mesures adequades per a la seva protecció (eliminació de *M. ater* mitjançant gàbies amb reclam a tota la perifèria del territori de cria). Un cop estudiats els seus estrictes requeriments d'hàbitat per a la seva gestió, s'ha continuat controlant la seva tendència poblacional –que ha estat molt positiva –, a l'hora que s'han anat estudiant més i més aspectes de la seva biologia.

L'any 2003 es va dur a terme un seguiment de la dispersió dels individus nas-

cuts el 2002. La seqüència del treball de camp s'inicià a principis de maig amb la delimitació dels territoris dels mascles sobre mapes topogràfics de l'exèrcit i la seva senyalització amb unitats GPS per verificar-ne la precisió. Simultàniament començà la descripció dels ocells dins de cada territori. Afortunadament, els dimorfismes sexuals, el retràs en la maduració del plomatge, i diversos trets vocals i comportamentals, entre d'altres característiques, permeten individualitzar-los. Es va posar una atenció especial a llegir les combinacions d'anells de colors - els nascuts el 2002 només portaven anella metàl·lica -, activitat de seguiment que es va continuar al llarg de tota la temporada perquè els canvis de parella estan a l'ordre del dia.

Coincidint amb el pic de nidificació, es va passar a la cerca intensiva dels nius, si bé es continuava completant informació sobre territoris i els seus propietaris. Per trobar els nius d'aquest viri s'aprofitaven diversos trets comportamentals: a) el fet que fa el niu a l'espai interior de la capçada dels roures *Quercus* a una alçada inferior d'1 m sobre el terra; b) el seguiment d'ocells que transporten becada o material per al niu; c) la reconstrucció de la trajectòria rectilínia darrera l'aparició sobtada d'un mascle i, sobretot, d'una femella; d) els crits d'alarma i la seva gradació; i e) el fet que els mascles tendeixen a repetir una frase del cant quan passen a prop del niu.

Trobats els nius i marcats amb GPS per a que els altres integrants de l'equip

David Barret

Niu de *Vireo atricapillus*

poguessin retrobar-los en cas necessari, es calcularen les dates en què els polls sortirien del niu basant-se en factors com la mida de posta, l'edat dels polls i la durada mitjana de la incubació i de la fase de poll. Aquests s'anellen unes hores abans que abandonin el niu o un dia abans com a molt aviat; si s'arriba amb retràs encara es poden recol·lectar a mà, de vegades grim pant als arbres - els "volanders" abandonen el niu dies abans de poder volar en condicions i es mouen als seus voltants emetent reclams molt discrets per tal que els localitzin els progenitors. El 2003 es posà anella metàl·lica a una pota i anella de plàstic blanc a l'altra -esquerra els nascuts a una meitat del territori, dreta els de l'altra. Angoixats per la imminent depredació de la seva llocada, els progenitors es poden capturar amb relativa facilitat mitjançant una xarxa plantada vora el niu. Aquesta tasca es feia de forma simultània amb la captura dels viris de cap negre nascuts l'any anterior. Per a la captura d'adults -ocells de segon any inclosos- en altres situacions la tècnica varia: als

mascles se'ls atreu amb el cant d'altres mascles; amb les femelles això és poc efectiu i s'han de fer servir gravacions o imitacions d'*Otus asio*, sempre que es pugui a prop de la seva tongada de volanders mentre recorren el territori en busca d'aliment - cadascun dels pares es fa càrrec d'una part de la llocada fins que els juvenils s'independentzen, uns 40 dies després d'haver abandonat el niu. Per tenir èxit s'ha de triar el lloc i l'orientació més adients on plantar la xarxa i col·locar el casset; també s'ha d'empaïtar el viri cap a aquesta amb pedretes, o bé posant-nos a una banda o altra de la xarxa segons convingui.

Al juliol la temporada reproductora del Viri de cap negre toca la seva fi, i als últims dies del mes el 2003 ja només restaven un grapat de nius actius i la majoria dels territoris havien estat abandonats.

Les condicions de treball a les Wichita són dures: llargues jornades, motxilles carregades, elevades temperatures, escasses ombres, un terreny abrupte i pedregós que obliga a fer ziga-zagues constants, perill de tempestes elèctriques i tornados durant setmanes, moltíssimes paparres i serps verinoses -sobretot de cascavell- i cap al final de la temporada també tavans. El sou va ser de 2000 \$/mes, més casa a un barri residencial de la ciutat de Lawton i 400\$ per compensar les despeses de desplaçament.

SANTI GUALLAR
sguallar36@hotmail.com

Oryx

La botiga de l'amant de la natura

La millor llibreria de natura amb més de 6.000 títols nacionals i de l'estranger: Poyser, Academic Press, Helm, Pica Press, OUP, CUP, Lynx, Collins, MacMillan, Willmann Bell, BTO ... Òptica terrestre i complements de Swarovski, Kowa, Leica, Nikon, Opticron, Optolyth, Bushnell, ... i tot el necessari per al naturalista de camp: ornitologia, entomologia, botànica, astronomia, menjadores de jardí, caixes niu per a diferents espècies. NOVA SECCIÓ D'ANELLAMENT: pèssoles, balances Tanita, alicates Lambournes, regles, peus de rei, xarxes, etc.

NOU CATÀLEG 2003
Demana'l gratuïtament

c/ Balmes, 71
08007 Barcelona
Tel.: 93 418 55 11
Fax: 93 418 81 17
oryx@weboryx.com
www.weboryx.com

NOVETATS AVIFAUNÍSTIQUES

Crònica ornitològica Gener-Abril 2005

Dels primers mesos de l'any en destaquen les observacions del mes d'abril i, en especial, la primera citació per a Catalunya de Terrorola cuabarrada. Igualment resulta d'interès la segona citació de Pinsà trompeter en una primavera en què s'han vist exemplars a diversos països europeus. Per a més informació, consulteu la web Rare Birds in Spain (www.rarebirdspain.net).

Gener

En un mes de gener força fred, van destacar els dos **Cignes muts** que van romandre a la llacuna de cal Tet, al delta del Llobregat durant tot el gener. Més al nord, al Berguedà, el dia 8 es va veure una parella d'**Ànecs mandarins** *Aix galericulata* a l'estany de Graugés, Avià, des d'on, a causa de les gelades, es van desplaçar al proper riu Llobregat, prop de la colònia Rosal el dia 15. Als Aiguamolls, el mascle de **Xarxet de Carolina** *Anas carolinensis* trobat el 2.11.04 al Cortalet, va restar a l'àrea durant tot el gener i es va veure fins al dia 20 del més següent. Es va veure un **Ànec glacial** *Clangula hyemalis* al delta de l'Ebre entre els dies 24 i 27. A la zona del Trabucador, delta de l'Ebre, durant tot el mes es va veure la **Calàbria grossa** *Gavia immer* adulta ja detectada durant el desembre passat. Al mateix lloc, es van citar dos **Cabussons orelluts** *Podiceps auritus* entre els dies 23 i 31, mentre que un tercer exemplar que ja s'havia vist el desembre passat va romandre a la zona durant tot el mes. Al litoral, va destacar la xifra de 1.070 **Baldrigues balears** *Puffinus mauretanicus* vistes des de la platja Llarga de Tarragona el dia 7, més les 225 comptades des del cap de Salou l'endemà. A Lleida, el dia 15 es va veure un **Agró blanc** *Egretta alba* a la Mitjana, en una zona on no són gaire freqüents a l'hivern. Els dies 14 i 15 va aparèixer un **Capó reial** *Plegadis falcinellus* marcat amb PVC a la maresma de les Filipines, delta del Llobregat, i un altre més a ca l'Arana, també el dia 15. Al port del Fangar, es va veure una **Siseta cendrosa** *Xenus cinereus* durant tot el mes i que ja estava a la zona des del desembre de 2004. També al delta de l'Ebre es va veure un **Escuraflascó becfí** *Phalaropus lobatus* entre

Terrorola Cuabarrada
Ammomanes cinctura

els dies 10 i 16, i un **Escuraflascó becgros** *Phalaropus fulicaria* el dia 15. La sorpresa la va portar un primer hivern en plomatge molt gastat de **Gavina de Delaware** *Larus delawarensis* trobada a la desembocadura del Ridaura, a Platja d'Aro, Baix Empordà, el dia 1 i que es va moure cap a Sant Antoni de Calonge, on restaria fins l'abril. A Cambrils, Baix Camp, el dia 28 es van veure fins a cinc **Gavines cendroses** *Larus canus*, tot un rècord a casa nostra per a aquesta espècie poc abundant. A la punta del Fangar es va observar un **Gavià de potes roses** *Larus argentatus argenteus* de 3r hivern entre els dies 29 i 31. Cap al dia 25, enmig d'un temporal de fred, es va veure un inesperat **Gaig blau** *Coracias garrulus* a prop de Callús, Bages. Al delta de l'Ebre hi havia quatre **Piules grosses** *Anthus richardi* de les quals dues van romandre a la zona fins al maig als erms de la Tancada; aquestes, formaven part del grup que va aparèixer a la zona la tardor de 2004 i que enguany van hivernar al delta. De la mateixa manera, l'ocell que s'havia detectat el 2004 va ser relocalitzat a la desembocadura del Besòs, Sant Adrià de Besòs, Barcelonès, els dies 12 i 27 d'aquest mes. A la punta de la Banya, delta de l'Ebre, es va veure un **Grasset de costa** *Anthus petrosus* de 1r hivern el dia 15.

Febrer

Al febrer van continuar els **Cignes muts** del Llobregat, almenys fins el dia 15 i també n'hi havia un el dia 2 al riu Segre, a uns 5 km a l'oest de Lleida, així com un parell més a l'aiguabarreig Segre-Cinca, la Granja d'Escarp, Segrià. El dia 3 es va veure un **Xarxet marbrenc** *Marmaronetta angustirostris* al delta de l'Ebre, i del 3 al 10 també al delta es va observar un **Morell xocolater** *Aythya nyroca*. El dia 12 es va detectar un mascle d'**Ànec mandarí** als estanys de Sils, Selva, el qual va romandre a la zona fins el dia 3 de març. La **Calàbria grossa** adulta vista al delta de l'Ebre va romandre en el mateix lloc fins al dia 14, i el **Cabusó orellut** de la mateixa zona, hi va ser fins el dia 10 d'aquest mes. La hivernada d'**Àguiles calçades** *Hieraetus pennatus* als voltants de Tarragona aquest temporada va ser força bona i hom calcula de la presència d'almenys cinc exemplars diferents. La **Siseta cendrosa** *Xenus cinereus* del delta es va albirar fins el dia 17 d'aquest mes. La **Gavina de Delaware** va restar a la zona de Sant Antoni de Calonge tot el mes. Durant aquest mes es van observar fins a cinc **Gavians de potes roses** *Larus argentatus*, tres al delta de l'Ebre i dos al port de Tarragona. I també al delta de l'Ebre, el dia 15 es va veure un exemplar de 1r hivern de **Gavinot** *Larus marinus*. El dia 25 es va observar una **Tórtora del Senegal** *Streptopelia senegalensis* d'origen desconegut, menjant en llibertat al Zoològic de Barcelona. El dia 11, es va veure un primer hivern o femella de **Repicalatons petit** *Emberiza pusilla* a poca distància, a prop de la platja del Remolar, delta del Llobregat.

NOVETATS AVIFAUNÍSTIQUES

Març

El nombre de **Cignes muts** a l'aiguabarreig Segre-Cinca pujava a sis a principis de mes. El dia 10 es van veure tres **Èiders** *Somateria mollissima* en migració activa cap al sud pel cap de Creus. Al delta del Llobregat ja hi havia nius ocupats d'**Ànec blanc** *Tadorna tadorna*. Fora de les zones habituals, el dia 2 es va veure un **Agró blanc** a Reus, Baix Camp, i el dia 22 n'hi havia un altre al Segre, a Vilanova de la Barca, Segrià; el dia 24, possiblement el mateix, va ser vist al partidor de Gerb, Noguera. Entre els dies 10 i 11 es va veure un **Ibis sagrat** *Threskiornis aethiopicus* a la maresma de les Filipines, delta del Llobregat, i el dia 23 se'n va veure un altre, creiem que el mateix, als Aiguamolls de l'Empordà... un ocell retornant cap a França? Encara ens manquen proves de la 'French connection' en aquesta espècie que provaria l'origen dels ocells que veiem aquí i que permetria incorporar l'Ibis a la llista 'C' com és el cas, per exemple, de l'Ànec mandarí. El mateix dia 11 als aiguamolls de l'Empordà, hi havia estols diversos de **Grues** *Grus grus* en migració, alguns d'ells de més de 200 exemplars, part dels quals restaren fins a finals de mes. Un grup de 24 grues també va ser detectat sobrevolant

el congost de Collegats, Pallars Jussà, el dia 27. Entre els dies 21 i 22 es va localitzar un **Rasclot** *Porzana pusilla* als prats de la Pineda, a Vila-seca, Tarragonès. El dia 28 hi havia un **Rasclotó** *Pparva* al delta del Llobregat. Tal com ha passat els darrers anys, cap a finals de mes es va citar l'**Arpella pàl·lida russa** *Circus macrourus*: el dia 25 es va veure un mascle a 1 km de Delfià, Alt Empordà, volant cap al SO; la tarda del dia 29 un altre mascle es va veure breument a l'Estany de Palau, PN Aiguamolls de l'Empordà, però bé que no es va poder relocalitzar; el dia 30 es va veure i fotografiar una femella en plomatge de 1r estiu en un dormidor d'Esparver Cendrós a la Cènia, Montsià. Al Baix Empordà, la **Gavina de Delaware** de primer hivern va continuar a Sant Antoni de Calonge tot el mes. I a

Tarragona, el dia 31 es va veure un **Gavià de potes roses** immatur (3r-4t hivern/estiu) a la platja dels Prats, però que ja portava un mes rondant pels voltants del port de Tarragona. Al delta de l'Ebre, del grup hivernant de 3-4 **Piules grosses** dels erms de la Tancada, encara en van restar dos exemplars durant tot el mes.

Abril

El dia 16 es va detectar una femella d'**Ànec mandarí** a l'embassament del Foix, a les Masuques, Alt Penedès. Al delta de l'Ebre, el presumpte **híbrid de Martinet dels esculls i Martinet blanc** *Egretta gularis x garzetta* present a la zona almenys des de fa dos anys, va ser vist un altre cop a la zona de la Tancada, delta de l'Ebre, el dia 8. El **Rasclot** de Vila-seca encara estava al mateix lloc el dia 9, però la

Pinsà trompeter
Bucanetes githagineus

Xavi Larroy

sorpresa va ser que al seu costat hi havia també una **Polla pintada** *Porzana porzana*; totes dues espècies en una zona entollada de 10 m². A Flix, el dia 10 es va localitzar un **Aligot** que presentava característiques pròpies de la raça oriental *vulpinus*; aquest ocell es va capturar i es va portar al centre de recuperació de Vallcalent, on es va poder curar per després ser alliberat a Flix. En el cas de ser acceptat, constituïria la primera citació comprovada per a aquest taxó al país. El dia 9 es va veure un **Falcó de la reina** *Falco eleonora* des de la punta dels Cavalls, cap de Salou. A finals de la primera desena es van produir dues citacions de **Becadell gros** *Gallinago media*: el dia 8 se'n va veure un al riu Besòs, prop la desembocadura, i entre els dies 10 i 11 se'n va detectar un altre al PN Aigua-

molls de l'Empordà, Alt Empordà. Al Baix Empordà, la **Gavina de Delaware** va finalitzar el seu períple català el dia 23, darrera observació a Sant Antoni de Calonge. A la Noguera, es va veure un estol de nou **Xurres** *Pterocles orientalis* al secà de Balaguer el dia 5. L'observació més rara del període és, sens dubte, la d'una **Terrerola Cuabarrada** *Ammomanes cinctura*, la primera per a Catalunya, que va ser vista i fotografiada per un jove naturalista francès a cala Murtra, Roses, el dia 28; tot i que no es va trobar posteriorment, suposa la primera citació per a la Península i per a Catalunya. Al delta de l'Ebre encara hi restaren dues **Piules grosses** a la zona de la Tancada, almenys fins al dia 23. Es va tenir notícia de tres citacions de **Cuereta groga balcànica** *Motacilla flava feldegg*: dos adults a la gola del Tordera, Blanes el dia 6; un als estanys del Matà, PN Aiguamolls de l'Empordà el dia 9, i un darrer, vist el dia 25 al veïnat de Baix, Sant Andreu Salou, Gironès. A partir de la primera setmana d'abril es van efectuar diferents citacions de **Capsigrany balear** *Lanius senator badius*, tant al delta de l'Ebre com al del Llobregat. El primer es va veure el dia 7 al Llobregat, entre els dies 7 i 8, i se'n van veure 3-4 al delta de l'Ebre i dos més al Llobregat, on més tard entre els dies 9 i 2 de maig es van anellar sis exemplars, a banda de dos més observats els dies 22 d'aquest mes i 4 de maig. La tarda del dia 30 es va veure un **Repicalons petit**, el segon de l'any, al delta del Llobregat, aquest cop a la pineda de ca l'Arana. Es va veure el segon **Pinsà trompeter** *Bucanetes githagineus* per a Catalunya dos dies abans al Besòs, i tot feia pensar en un origen de captivitat fins que es va saber que aquesta citació va coincidir amb una veritable invasió en diferents llocs més al nord d'Europa, cosa que va mostrar la importància de la comunicació de les dades aïllades com aquesta per a la seva interpretació i valoració.

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

Calvet, J., Estrada, J., Mañosa, S., Moncasí, F. & Solans, J. (eds.). 2004.

Els Ocells de la Plana de Lleida

Lleida: Pagés Editors. 525 pp.

“Lo Llibre”, tal com l'esmenten els seus autors, és un recopilació exhaustiva de les dades disponibles sobre una àmplia zona geogràfica de Ponent que inclou diverses comarques, tant catalanes com de l'Aragó, dins de l'escenari natural que és la Plana lleidatana. A la vegada, aquesta publicació és un testimoni palpable de l'augment cada cop major d'observadors de moixons i de l'interès que suscita actualment l'ornitologia en aquesta zona.

Normalment els llibres de temàtica ornitològica d'àmbit català es refereixen a una zona geogràfica determinada: comarques, espais protegits o indrets més o menys reconeguts i ben delimitats. El cas dels Ocells de la Plana de Lleida n'és una excepció ja que tracta de les terres de ponent des de la perspectiva dels espais plans entre el límit, sovint difús, amb l'Aragó. Inclou parcialment les terres properes al Cinca, però de característiques similars a les estrictament lleidatanes, la serrallada litoral pel sud, l'altiplà de la Segarra per l'est i el Prepirineu al nord, tot incorporant les terres per sota dels 400 m d'altitud que tan bé s'aprecien en ortofotomapes del territori a gran escala. Per tant, és un àmbit d'estudi pragmàtic, de difícil definició com reconeixen els autors, però entès des de l'òptica de la dinàmica de les poblacions i comunitats d'ocells, fet d'agrair. Com a comentari menor, potser hauria estat bé d'incloure tot el sud de Lleida (i així obrir la porta a la possibilitat de fer dos llibres més complementaris del Prepirineu i Pirineu lleidatà) i aclarir així el límit geogràfic imprecís del sud de les Garrigues, una comarca ja amb un relleu notable.

Després d'uns interessants capítols introductoris que ocupen 90 pàgines amb dades sobre el medi físic, el clima, la vegetació, usos del sòl, agricultura, espais naturals i característiques generals de l'ornitofauna de la plana, el catàleg d'espècies és la part més extensa del llibre. No pensem, però, que és un llibre estrictament ‘dels secans’. Efectivament, aquests ocupen la part preponderant que els pertoca, però com bé reflecteixen les catorze fotografies d'hàbitats de la plana, l'àmbit atresora una diversitat prou elevada. A Catalunya si fa vint anys escassos anys calia lluitar per la preservació dels aiguamolls, llavors gairebé condemnats a mort, la mateixa lluita s'ha traslladat ara cap als secans, un ecosistema sovint menyspreat i avui dia darrer refugi d'espècies en perill d'extinció.

Des del punt de vista ornitològic, la plana de Lleida és un àmbit molt sorprenent on, per exemple, hi nien espècies d'aiguamoll com el Repicatalons *E.schoeniclus whiterbyi* (en perill) o fins i tot marines com la Gavina riallera al costat d'espècies de secà que tenen aquí poblacions molt rellevants: la Trenca (en perill crític), l'Àguila cuabarrada i l'Alosa becuda (en perill), l'Esparver cendrós, Xoriguer petit, Sisó, Xurra, Ganga, Gaig blau, Tórtora comuna o Terrorera (d'estat de conservació vulnerable). La plana també és refugi d'algunes de les poques poblacions catalanes nidificants de Boscarla mostatxada (vulnerable), ardeides, Arpella, i esdevé territori adobat per l'aparició de singularitats com ara l'Esparver d'espalles negres (proper a l'amenaça) o el mussol emigrant quan decideix criar a casa nostra.

Aquesta riquesa faunística ha despertat un interès cada cop més gran de la gent de la zona, i iniciatives com el fòrum Nonapo o l'existència de diferents col·lectius lleidatans de defensa de la natura així ho demostren. El llibre també reflecteix aquest sentiment amb un alt nombre de col·labora-

dors / autors (cinc editors i 33 autors, tres dibuixants i vuit fotògrafs) que fan d'aquesta una gran obra col·lectiva. De texts llargs i precisos, quan un llibre és repetidament citat abans fins i tot de ser publicat (com va passar a l'Atlas dels Ocells nidificants a Catalunya 1999-2002) és que estem davant d'una obra de referència obligada.

Després del catàleg d'espècies, el llibre aporta uns interessants capítols sobre l'estat del coneixement dels ocells de la plana que contenen veritables perles històriques i culturals relacionades amb el món dels ocells; un resum de la seva problemàtica i un capítol de conservació que presenta fins i tot recomanacions per a una pràctica agrícola sostenible. A continuació un apartat d'itineraris molt complet i que potser mereixeria d'una publicació apart o d'un projecte de més abast per arribar encara més al gran públic i completar la tasca divulgativa tan necessària i difícil en aquests ecosistemes tan singulars.

En definitiva, *lo llibre*, més enllà de l'interès local o català és, pel seu contingut, volum i qualitat d'informació, una referència necessària i molt recomanable en la biblioteca de qualsevol ornitòleg català i, per extensió, dels interessats en la fauna ibèrica. Cada plana, mai millor dit, us sorprendrà.

AGENDA

CAMPANYES D'ANELLAMENT

4 d'agost a l'1 de desembre

Campanya d'anellament de passeriformes de canyissar a Sebes, Flix (Ribera d'Ebre)

Nova campanya d'anellament sobre la migració postnupcial de passeriformes; aquesta tardor per segon any es cobrirà la temporada completa de migració.

Responsable: Oriol Clarabuch.
Tf. 656 32 72 23

1 d'agost al 30 de novembre

Campanya d'anellament postnupcial a Canal Vell, delta de l'Ebre

Com és habitual l'estació de Canal Vell a Deltebre estarà en funcionament durant els quatre mesos de migració postnupcial.

Responsable: Oriol Clarabuch.
Tf. 656 32 72 23

17 de setembre a l'1 de novembre

Campanya d'anellament postnupcial als Estanys de can Jordà, Santa Pau

Responsable: Oriol Clarabuch.
Tf. 656 32 72 23

Setembre - octubre

Campanya de seguiment de la migració postnupcial

S'anellarà de forma irregular durant els mesos de setembre i octubre. Per saber els dies exactes cal trucar prèviament.

Responsables:

Joan Castelló & Ferran López.
Tf. . 93 658 67 61

CURSOS DE L'ICO

Informació i formulari d'inscripció:
www.ornitologia.org

Data límit de preinscripció: 15 dies naturals abans del seu inici. Places limitades.

Més informació: Gabriel Gargallo (ornitologia@ornitologia.org, 93 458 78 93)

Cursos d'introducció a l'anellament

Dirigit a aquelles persones amb coneixements d'ornitologia que vulguin iniciar o ampliar la seva formació en el món de l'anellament.

Curs: A3. Espai Natural de Sebes, Flix.
Dates: 10-11 de setembre

Curs: A4. La Torrassa, La Guingueta d'Àneu, Parc Natural de l'Alt Pirineu.

Dates: 24-25 de setembre

Curs: A5. Gurb, Osona.

Dates: 22-23 d'octubre

Curs: A6. Can Jordà, Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa, Santa Pau. **Dates:** 5-6 de novembre.

Curs: A7. Can Balasc, Barcelona, Parc de Collserola. **Dates:** 17-18 de desembre

Curs d'introducció a l'ornitologia

Dirigit a aquelles persones que vulguin iniciar-se en l'observació dels ocells

Curs: O2. Parc Natural del Cadí-Moixerò. **Dates:** 1-2 d'octubre

FORMULARI DE SUBSCRIPCIÓ PER AL 2005. Vull fer-me soci de l'ICO per al 2005 per la qual cosa rebré: Revista Catalana d'Ornitologia, l'Anuari d'Ornitologia i l'Abellerol. Si us plau afegiu les meves dades al directori de subscriptors.

Tipus de quota Familiar (36,06 p) Nom de la parella _____
 Individual (24,04 p) Menor de 18 anys (12,02 p) Data naixement: __/__/__

Nom i cognoms _____

Adreça _____ Ciutat _____

Codi postal _____ Tel. _____ Correu electrònic _____

Domiciliació bancària En/Na: _____

Autoritzo el Banc/Caixa: _____

Entitat Agència Control Número de compte

domiciliat a _____ carrer/plaça _____

perquè carregui en aquest compte bancari del qual sóc titular l'import de les quotes anuals que em pertocin com a soci subscriptor de l'Institut Català d'Ornitologia.

Signatura:

_____ a _____ de _____ de 200_____

Institut Català d'Ornitologia
Museu de Ciències Naturals (Zoologia)
Passeig Picasso, s/n
08003 Barcelona
Tel.: 93 458 78 93
Correu electrònic: ico@ornitologia.org
Pàgina web: www.ornitologia.org

